

आ.व. ०७३/०७४ का लागि गा.वि.स./न.पा. हरुलाई जिल्ला विकास योजना तर्जुमा सम्बन्धी बजेट सीमा
र मार्गदर्शन।

१. बजेट सीमा :

राष्ट्रीय योजना आयोग, संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालय र अन्य सम्बद्ध निकायहरुबाट आगामी वर्षको योजना तर्जुमाको लागि बजेट सिलिङ्ग र मार्गदर्शन हाल सम्म प्राप्त भएको छैन र प्राप्त भएमा पछि उपलब्ध गराईने छ।

क. बजेट प्रस्ताव गर्दा चालु र पुँजीगत दुवै बजेट शिर्षक रहने गरी प्रस्ताव गर्नु पर्ने छ।

ख. आगामी वर्षको लागि बजेट प्रस्ताव गर्दा चालु आ.व. को वार्षिक बजेट (चालु/पुँजिगत) मा वार्षिक १०% खर्च बढ्दि अनुमानको आधारमा गर्नु पर्ने छ।

२. बजेट तथा कार्यक्रम तयारी सम्बन्धी मार्गदर्शन :

१. योजना तर्जुमा एवं कार्यान्वयन गर्दा नेपाल सरकारको तेह्रै योजनाले परिलक्षित गरेका उद्देश्य एवं सूचकहरु परिपूर्ति हुने गरी गर्ने। राष्ट्रीय योजना आयोग, संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालय एवं अन्य केन्द्रीय निकायहरु प्राप्त मार्गदर्शन, आवधिक जिल्ला विकास योजना, क्षेत्रगत रणनीति/कार्ययोजना, पर्यटन गुरु योजना, श्रोत नक्शा, जिल्ला, गाउँ तथा नगरको वस्तुगत विवरण जिल्ला यातायात गुरु योजना समेतलाई मध्य नजर गरी कार्यक्रम तय गर्नुपर्ने।

२. कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा वर्तमान अवस्था, निर्धारित लक्ष्य र उपलब्धी/नितिजा मापन गर्न सकिने गरी गर्नु पर्ने।

३. हरेक गा.वि.स. र न.पा.ले आफ्नो मुख्य प्राथकिकता तोकी सो प्राथमिकताका प्राप्त कार्यक्रममा रकम विनियोजन गरेर मात्र अन्य कार्यक्रममा रकम विनियोजन गर्नु पर्ने।

४. न.पा. तथा गा.वि.स. हरुले स्थानीय निकाय श्रोत परिचालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि, २०६९ ले तोकेको आधार र प्रक्रिया भित्र रही पुँजीगत बजेटलाई दफा ८ बमोजिम सम्पूरक कोष र लक्षित समूह विकासका लागि ३५% रकम छुट्याइ बाकी रहेको रकमलाई शत प्रतिशत मानी उत्तर रकमको ६०% रकम आर्थिक/सामाजिक/भौतिक पूर्वाधार विकास र बाकी ४०% रकम प्रवर्धनात्मक कार्यक्रमका लागि कार्यविधिले निर्दिष्ट गरे बमोजिम विनियोजन गर्नु पर्नेछ। लक्षित समूहका लागि विनियोजन गर्ने ३५% बजेट निम्नानुसार वर्गीकरण गर्नु पर्नेछ।

(क) सबै जातजातिका विपन्न वर्गका महिलाहरुलाई प्रत्यक्ष फाइदा पुग्ने आयोजना/कार्यक्रमहरुको लागि न्युनतम् १०% रकम विनियोजन गर्ने।

(ख) सबै जातजातिका विपन्न वर्गका बालबालिकाहरुका लागि प्रत्यक्ष फाइदा पुग्ने आयोजना/कार्यक्रमहरुका लागि न्युनतम् १०%, तर कुनै गा.वि.स. वालमैत्री गा.वि.स. को रूपमा अगाडि बढाउने गरी कार्य अधिक बढेको भए १५% रकम विनियोजन गर्ने।

(ग) सबै जातजातिका आर्थिक एवं सामाजिक रूपमा पिछडिएका वर्ग (जेठ नागरिक, दलित, आदिवासी/जनजाति, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु, मधेसी, मुश्लिम तथा पिछडिएका लगायत) एवं क्षेत्र तथा नेपाल सरकारले सूचना प्रकाशित गरी लक्षित समूह भनी तोकेका वर्ग एवं समुदायलाई प्रत्यक्ष फाइदा पुग्ने कार्यक्रम/आयोजनाका लागि न्युनतम् १५% रकम विनियोजन गर्ने।

द्वारा दिलेको संकेत
राजनीतिक विवरण

५. जिल्ला विकास समितिले रु. १ लाख वा सो भन्दा साना योजनाहरू आफैले सञ्चालन नगरी गाउँ विकास समितिहरू मार्फत सञ्चालन गराउने नीति 'लिएकोले' आगामी वर्षको योजना तर्जुमा गर्दा सोहि निति वमोजिम हुने गरी गर्नु हुन ।
६. लक्षित कार्यक्रम तर्फका योजनाहरू तर्जुमा गर्दा अनिवार्य रूपमा सम्बन्धित लक्षित वर्गका समन्वय समिति तूथा लक्षित वर्ग समुदायको सार्थक सहभागिताको यथोचित व्यवस्था मिलाउनु पर्ने ।
७. नेपाल सरकार मार्फत गाविस तथा न.पा.हरूमा सञ्चालन भइरहेको सामाजिक परिचालन (Social Mobilization) लाइ स्थानीय सुशासन तथा सामुदायिक विकासको कोशेहुङ्गाको रूपमा आत्मसात गरी स्थानीय तह, तप्कामा सञ्चालन भइरहेका विभिन्न प्रकारका सामाजिक परिचालनका गतिविधिहरू बिच समन्वय र सहकार्य गरि बिद्यमान दोहोरापना हटाउने ।
८. गाउँ विकास/न.पा. को वार्षिक योजना बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन देहायको तालिका वमोजिम हुनेछ ।
- गाउँ/नगर परिषद् सम्पन्न गर्नु पर्ने : पुष मसान्त भित्र
 - योजनाहरूको संझौता गर्नुपर्ने : कार्तिक १५ गते गते भित्र
 - सार्वजनिक लेखा परिक्षण : असार १५ गते भित्र (हरेक आयोजना पिच्छे)
 - योजनाहरूको जांचपास तथा फरफारक : असार मसान्त भित्र
 - मासिक/चौमासिक र वार्षिक प्रतिवेदन : महिना /आ.ब. समाप्त भएको ७ दिन भित्र
९. गा.वि.स. हरूले बजेट निकासा माग गर्ने, सो को लेखापरीक्षण गर्ने, गराउने प्रक्रिया स्थानीय निकाय श्रोत परिचालन तथा श्रोत परिचालन कार्यविधी, २०६९ र नेपाल सरकारको प्रचलित कानुनको अधिनमा रही गर्नु-गराउनु पर्नेछ ।
१०. नेपाल सरकारले प्रकाशित गरेको वालमैत्री स्थानीय शासन रणनीति २०६८ वालमैत्री स्थानीय शासन कार्यान्वयन कार्यविधि-२०६८ तर्जुमा गरी लागू गरी सकेकोले सम्पूर्ण गा.वि.स. तथा न.पा. हरूले वालवालिकाको ४ बटा अधिकारका सूचकहरू (वाल बचाउ, बाल संरक्षण, बाल विकास र बाल सहभागिता) पूरा हुने गरि बाल मैत्री गाविस घोषणा कार्यक्रमलाई कार्यान्वयन गर्ने गरी बजेट विनियोजन गर्नु पर्नेछ ।
११. गाउँ विकास समितिहरूको आन्तरिक आयको अवस्था अत्यन्त कमजोर देखिएकोले आन्तरिक आयका श्रोतहरूको पहिचान गरी आन्तरिक आय वृद्धि तर्फ विशेष पहल गर्नु पर्नेछ ।
१२. नेपाल सरकार संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मंत्रालयको बस्ती विकास, शहरी योजना तथा भवन निर्माण सम्बन्धी आधारभूत निर्माण मापदण्ड २०७२ ले प्रत्याभूत गरे वमोजिम सम्बन्धित स्थानीय निकायहरूले स्थानीय परिवेश अनुसार आ आफ्नो परिषदबाट निर्णय गराइ यस सम्बन्धी विस्तृत मापदण्ड निर्माण गरि कडाईका साथ कार्यान्वयन गर्नु पर्नेछ ।
१३. नेपाल सरकार संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मंत्रालयबाट प्रकाशित वातावरण मैत्री स्थानीय शासन (EFLG) प्रारूप २०७० बमोजिम स्थानीय निकायहरूलाई वातावरणीय मैत्री बनाउन विशेष पहल गर्ने र सो लागि अनिवार्यरूपमा यथोचित बजेट विनियोजन गर्ने । साथै हरित विकासलाई बढावा दिने खालका गतिविधिहरूलाई योजना तर्जुमा समावेश गर्नु पर्ने ।
१४. गाउँ विकास समितिवाट योजनाहरू तर्जुमा गर्दा अत्यावश्यक पूर्वाधार सम्बन्धी योजनाहरूको साथसाथै सामाजिक, आर्थिक विकासका योजनालाई समेत ध्यान दिनु पर्नेछ । साथसाथै, योजना तर्जुमा गर्दा अन्तर

गा.वि.स./न.पा. (दुई वा दुई भन्दा बढी) हरुलाई प्रत्येक फाईदा पुगे खालका भौतिक पूर्वाधार लगायत सामाजिक क्षेत्रका योजनाहरुलाई प्राथमिकता दिई सञ्चालन गर्नु पर्ने ।

१५. गा.वि.स. हरुले सडकहरुमा बजेट विनियोजन गर्दा कम्तीमा ६०% रकम संरचना निर्माण कार्यमा छुट्टाउने तर्फ जोड दिनु पर्ने ।
१६. यस जिल्लाले सञ्चालन गरेका एक घर एक घारा, घरभित्रको धुवाँ रहित अभियान, पुर्ण खोप, उर्जा संकट, पुर्ण साक्षर, वातावरण मैत्री स्थानीय शासन (EFLG), विपद जोखिम व्यवस्थापन, जलवायु अनुकूलन कार्य योजना (LAPA), पोषण सुधार, अपाङ्गमैत्री एवं बालमैत्री स्थानीय शासन (CFLG), लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट विनियोजन जस्ता बहुपक्षीय जिम्मेवारीका विषयलाई स्थानीय निकायले अगुवाइ गरेको प्रतिबिम्ति हुने गरि वार्षिक कार्यक्रममा तत् सम्बन्धीय क्रियाकलापहरु समावेश गर्ने ।
१७. संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालयबाट जारी भएका निर्देशिका तथा कार्यबिधी अनुरूप सामाजिक परिक्षण (Social Audit), लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशी परीक्षण (GESI), सार्वजनिक परीक्षण (Public Audit), सार्वजनिक सुनुवाइ (Public Hearing), मिडिया परिचालन जस्ता गतिबिधिहरु मार्फत जनतालाई सुशासनको प्रत्यार्थीत गराइ स्थानीय सरकारको जवाफदेहिता बढोत्तरी गर्ने ।
१८. गाउँ स्तरमा आयोजना छानौट गर्दा नेपाल सरकारबाट प्राप्त हुने अनुदान, आन्तरिक श्रोत साधनबाट प्राप्त हुने रकम, राजश्व वाडफाडबाट प्राप्त हुने रकम र अन्य श्रोतबाट प्राप्त हुने भनी निश्चीत भएको रकमबाट प्राथमिकता निर्धारण गरी कार्यक्रम तर्जुमा गर्ने ।
१९. गाउँ परिषद्/नगर परिषदबाट रकम विनियोजन हुन नसकेका आयोजनाहरुको वैक रोस्टर (Roaster) तयार गरी आयोजना वैक निर्माण गरेर रोस्टर भित्र परेका आयोजनालाई प्राथमिकतामा राखी कार्यक्रम संचालन गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।
२०. नयाँ योजनाहरु संचालनमा ल्याउनु पर्ने भएमा गा.वि.स.को श्रोत नक्सा, सम्भाव्यता अध्ययन, लाभ-लागत विश्लेषण गरी र श्रोतको पर्याप्त व्यवस्था भएपछि कार्यक्रममा समावेश गर्ने ।
२१. छोटो समयमा वढि प्रतिफल दिने तथा कम लगानीबाट वढि जनसंख्यालाई लाभ पुऱ्याउने खालका र एकै वर्षमा पुरा गर्न सकिने आयोजनालाई प्राथमिकता दिई छानौट गर्ने ।
२२. स्थानीय स्तरमा संचालन गरिने कार्यक्रमका लागी समुह गठन गर्दा पहिले गठन भइ सकेका समुहलाई नै प्रयोग गर्ने नया क्षेत्र वा स्थलमा कार्यक्रमको आयोजना कार्यान्वयन हुने भएमा सौ क्षेत्र वा स्थल, वडा, गाउँ, टोलका लाभग्राहीहरुको पुर्ण सहभागीतामा उपभोक्ता समिती गठन गरी योजना कार्यान्वयन गराउने ।
२३. गाउँ विकास भित्र कार्यरत विभिन्न विषयगत निकायहरु राष्ट्रिय, अन्तरराष्ट्रिय गै.स.स. हरुलाई पनि योजना तर्जुमाको छलफल तथा अन्तरक्रियामा सहभागी गरीइ उनीहरुबाट उपलब्ध हुने श्रोत साधनको उपलब्धता समेत एकिन गरी समन्वयात्मक रूपमा दोहोरो नपर्ने गरी कार्यक्रम छानौट गर्ने व्यवस्था मिलाउने । साथै गाउँ विकास समितिमा र न.पा. मा Basket Programme लागु गरी तत्काल One Door Policy अनिवार्य अनुशरण गर्ने ।
२४. चालू खर्च शीर्षकबाट तलब, भत्ता लगायत अन्य आवश्यक कामको लागि प्रर्याप्त बजेट छुट्ट्याएर मात्र अन्य शिर्षकमा बजेट प्रस्ताव गर्नु पर्नेछ ।

लाभ-लागत
विश्लेषण
निर्माण
विनियोजन
सञ्चालन
प्राथमिकता

२५. आयोजना तर्जुमा प्रक्रियामा सम्बन्धित सबै सरोकारवालाहरुको सहभागितालाई प्रोत्साहित गर्दै स्थानीय निकायका लागि तयार गरिएको सहभागितात्मक योजना तर्जुमाका कार्यविधीलाई पूर्ण रूपले पालना गर्ने ।
२६. गाविस पार्श्वचित्र (VDC Profile), विपन्नता स्तरीकरण, आवधिक योजना, क्षमता विकास योजना, खरिद योजना, राजशब प्रक्षेपण अद्ययन जस्ता कार्यहरु गर्ने तर्फ बजेटको सुनिश्चितता गर्ने ।
२७. न.पा. एवं नगरोन्मुख गा.वि.स. हरले एकीकृत वस्ती विकासको अवधारण अवलम्बन गर्दै राष्ट्रिय योजना आयोगले तयार गरेको भूकम्प पश्चातको आवश्यकता पहिचान (PDNA) तथा विपद पश्चातको एकीकृत कार्य योजना २०७२ ले निर्दिष्ट गरे वमोजिम आ-आफ्नो पून निर्माण कार्ययोजना तयार गरि कार्यन्वयन गर्दै लैजाने नीति अनुसरण गर्ने ।
२८. समय समयमा जिल्ला तथा मंत्रालयबाट गरिएका परिपत्र तथा निर्देशनहरुलाई मनन गरि गतिविधिहरु तय गर्न जोड दिने ।
२९. सुकूम्बासी समस्या, भू-उपयोग निति, घरेलु तथा लघु उच्चम विकास लगायत सुरक्षित बैदेशिक रोजगार संग सम्बन्धित कार्यक्रम तथा गतिविधिहरु कार्यान्वयन गर्ने प्राथमिकता दिने ।
३०. स्थानीय निकायमा सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमको कार्यान्वयमा प्रभावकारिता, चुस्ताता, पारदर्शिता त्याउन लक्षित वर्गको अभिलेख अद्यावधिक तयार गरि बैकिङ प्रणाली मार्फत सामाजिक सुरक्षा रकम वितरण व्यवस्था मिलाउन जोड दिने ।
३१. बैकिङ प्रणालीबाट सामाजिक सुरक्षा वितरण गर्न वाँकी सबै गा.वि.स. ले आउँदो आ.ब. देखि सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण प्रक्रियालाई बैकिङ प्रणाली मार्फत वितरण गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।
३२. ग्रामीण शहरोन्मुख तथा शहरी क्षेत्रको सरसफाइ र फोहोरमैला व्यवस्थापनमा प्रत्येक घरपरिवारको सहभागिता प्रवर्द्धन गर्दै निजी तथा सामुदायिक क्षेत्रको साफेदारी/सहभागिता अभिवृद्धिमा विशेष जोड दिने ।
३३. गा.वि.स./न.पा.हरुलाई न्यूनतम शर्त तथा कार्य सम्पादन मापन (MCPM) मुल्याङ्कनको आधारमा थप अनूदान उपलब्ध गराउने नीति रहेको छ र न्यूनतम शर्त तथा कार्य सम्पादन मापन पूरा गर्ने गा.वि.स./न.पा.हरुलाई थप अनूदान उपलब्ध हुने तथा न्यूनतम शर्त पूरा नगर्ने गा.वि.स./न.पा. हरुको अनूदान रकम कटौती हुने हुदा यसतर्फ विषेश ध्यान दिनुपर्नेछ ।
३४. पूर्ण सरसफाईमा जाने अभियानको पहिलो खुद्रिक्लोको रूपमा यस जिल्लालाई नेपालकै पहिलो खुला दिसा मुक्त (ODF) जिल्ला घोषणा गरी सकिएको र पूर्ण सरसफाई युक्त जिल्ला बनाउने अभियान सञ्चालनमै रहि रहेको हुँदा Post ODF अभियान लाई सहयोग पुने खालका योजना तथा सरसफाई कार्यक्रमहरुलाई आवश्यक पर्ने बजेट विनियोजनमा प्राथमिकता दिनु पर्नेछ । साथै उर्जाको बर्तमान संकटलाई मध्यनजर गरि स्वच्छ तथा बैकल्पिक उर्जाको विकास गरि आत्मनिर्भर हुने योजनाहरुलाई पहिचान गरि यसतर्फ योजना निर्माण गर्न विशेष ध्यान दिने ।
३५. भौगोलिक क्षेत्रको प्रकृति अनुसारका आवश्यकता पहिचान गरि कार्यक्रम/ योजना बनाउने र स्थानीय तहमा संचालन हुने विकास कार्यक्रममा विभिन्न किसिमका विपदहरुबाट हुनसक्ने क्षति कम गर्ने उपायहरु अवलम्बन गरि विकास निर्माणले जोखिम थप हुने अवस्था सिर्जना हुन नदिने ।
३६. गा.वि.स./न.पा. ले प्राकृतिक श्रोत सम्पदाको उचित संरक्षण संवद्धन एवं उपयोगमा ध्यान दिई आ-आफ्नो क्षेत्रका ताल तलैया एवं सिमसार क्षेत्रको संरक्षणमा जोड दिने ।

दस्तावेज़ अधिकारी
दस्तावेज़ अधिकारी

३७. महिला माथि हुने हिंसा, मानव बेचविखर्न् तथा ओसार पसारका कार्यहरूलाई निरुत्साहित गर्नुका साथै सुरक्षित वैदिशिक रोजगार प्रवर्द्धनमा सहयोग पुर्ने खालका कार्यक्रमहरूमा प्राथमिकता दिनुपर्नेछ ।
३८. उर्जा संकटको विद्यमान अवस्थाबाट पाठ सिवदे आयोजित उर्जाको अत्याधिक परनिर्भरता कम गर्न वायोग्याङ्स, वायोविकेट, वायो इन्डन, सौर्य उर्जा जस्ता वैकल्पीक श्रोत को उपयोग बढाउन अभियान संचालन गरिने छ ।
३९. आयोजना/कार्यक्रमको प्रभावकारी एवं सफल कार्यान्वयनबाट मात्र लक्षीत उद्देश्यका साथै अपेक्षा पुरा हुने हुँदा यस तर्फ सक्रिय भूमिका निर्वा गरी वार्षिक कार्य तालिका बनाई अनुगमन सुपरिवेक्षणलाई चुस्त बनाउने तर्फ थप पहल गर्ने ।

गाउँ/नगर परिषद्बाट स्वीकृत नभएका योजना तथा कार्यक्रममा रकम विनियोजन गर्न पूर्ण रूपमा निषेध गरिएको छ ।

दोषदा बनुगमन
तथा
प्रशासकीय अधिकरण